

Vodic kroz prava deteta

Temelji na kojima pociva Konvencija

Konvencija pociva na cetiri temeljna principa, bez cijeg zadovoljenja nije moguće ostvariti ni ostala prava:

- **pravo na zivot, opstanak i razvoj** - koje drzava mora da obezbedi svakom detetu, u maksimalno mogućoj meri (clan 6);
- **nediskriminacija** - svoj deci pripadaju jednaka prava, bez obzira na: rasu, boju, pol, jezik, veroispovest, politicko ili drugo uverenje, nacionalno, etnicko ili socijalno poreklo, imovinsko stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status deteta, njegovog roditelja ili zakonskog staratelja (clan 2);
- **najbolji interes deteta** - u svim postupcima koji se ticu deteta, njegov/njen najbolji interes imace prioritet (clan 3);
- **uvazavanje misljenja deteta** - pravo deteta da izrazi svoje misljenje u svim stvarima i postupcima koji ga se ticu i da se to njegovo misljenje uzme u obzir (clan 12).

Koja prava su sadrzana u Konvenciji?

Konvencija sadrzi sve vrste ljudskih prava koja su medjusobno isprepletена. Ne postoje vise ili manje vazna prava, jer sva zajedno cine celinu.

Radi lakšeg razumevanja, prava iz Konvencije o pravima deteta bice grupisana na sledeci nacin:

1. **prava na odgovarajuću brigu i staranje od strane drzave** (cl.4, 6, 8, 11, 18, 23, 24, 26, 27, 39, 40)
2. **licna prava** (cl. 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 28, 29, 30, 31)
3. **prava na zastitu** (cl. 19, 20, 22, 25, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38)

- Konvencija u clanu 5 istice prava i odgovornost roditelja, odnosno prosirene porodice, da usmeravaju i savetuju dete u vezi njegovih prava, shodno njegovim razvojnim mogućnostima

KAKO SE MOZE KORISTITI KONVENCIJA?

Konvencija je delo profesionalaca i strucnjaka i namenjena je, pre svega, profesionalcima: nastavnicima, vaspitacima, zdravstvenim i socijalnim radnicima, advokatima, sudijama i pripadnicima svih onih profesija koji rade ili profesionalno dolaze u kontakt sa decom. Namenjena je i roditeljima. Ali njenu sustinu treba da poznaju u najvećoj mogućoj meri i sama deca. Poznavajuci i razumevajuci blagovremeno sva prava koja im pripadaju samim rođenjem i koja im se garantuju Konvencijom, deca ce sazrevati u odgovorne osobe koje ce znati da postuju i tudja prava i da se bore za sto doslednije ostvarivanje svojih.

Na uskracenost, neadekvatno ostvarivanje ili pak krsenje nekog prava iz Konvencije moze da ukaze svako. Kad god se prava deteta ne postuju treba reagovati kao pojedinac, grupa ili institucija i skrenuti paznju nadleznima: ministarstvima, institucijama, sluzbama, lokalnim organima, ili se obratiti organizacijama za prava dece za pomoc i posredovanje. Konvencija, u tom smislu, sluzi kao putokaz sta i kako treba ciniti.

NEKE ZABLUDE O PRAVIMA DETETA

Neka prava su važnija od drugih

NETACNO. Nema više, odnosno manje važnih prava, ne postoji njihova hijerarhija. Svako pravo može u određenoj situaciji da postane najznačajnije za pojedino dete ili njegovo blize okruženje.

Konvencija ne obavezuje, jer nije zakon

NETACNO. Iako prvobitno usvojena od strane Generalne skupštine UN, Konvencija postaje obavezna kad je država, tj. njen parlament usvoji. U našoj zemlji, prema Ustavu SRJ, Konvencija je zakon kao i svaki drugi. Slobodnije rečeno, Konvencija je »Decji Ustav«.

Deca imaju pravo da rade šta hoće

NE. Prava deteta ne znače apsolutnu slobodu činjenja. Sustina prava deteta je da im se obezbedi život i razvoj u sigurnosti, zdravom okruženju da bi mogli da ostvare sve svoje potencijale i daju doprinos društvu i kao deca i kad odrastu.

Mala deca ne mogu da donose odluke

NETACNO. Nijedno dete nije toliko malo da ne može da izrazi svoju potrebu, želju ili mišljenje. Pitanje je samo kako to saopštava i kako odrasli na to reaguju. Male bebe to čine pokretima, mimikom i plačem, a starija deca rečima. Uvažavanjem tako iskazane potrebe ili želje, odrasli daju mogućnost detetu da na svoj način utiče na donošenje odluke.

Deca nisu dovoljno zrela da učestvuju u donošenju »važnih« odluka

NETACNO. Da li je neka odluka važna za samo dete znaćemo tek onda kada ga to pitamo. U životu svakog deteta i na svim uzrastima postoje stvari koje ga se direktno tiču i koje su za njega važne. Mnogo je tema i sadržaja u porodici, školi ili ustanovi o kojima dete može i treba da bude saslušano, a njegovo mišljenje uvaženo.

Više prava za decu - manje prava za odrasle

NETACNO. Smisao decjih prava nije zamena autoriteta ili anarhija, već stvaranje preduslova za ostvarivanje ljudskih prava svakog pojedinca bez obzira na uzrast.

Dajemo deci prava, a šta je sa njihovom odgovornošću?

NETACNO. Kao PRVO, ne dajemo MI deci prava, već im ona PRIPADAJU rođenjem. DRUGO, ućeci da imaju prava, deca istovremeno uće da ta ista prava pripadaju i drugima. Zalazuci se za postovanje sopstvenih prava, deca razvijaju osećaj odgovornosti i postovanja prava drugih pojedinaca i grupa. Isto tako, ućestvujući u donošenju odluka, deca lakše preuzimaju na sebe i odgovornost za njihovu primenu.

Najveće obaveze u ostvarivanju Konvencije o pravima deteta pripadaju roditeljima

NETACNO. Najveća odgovornost i obaveza da se prava dece što doslednije i svestranije ostvaruju je na državi. Država je ta koja je potpisala i ratifikovala Konvenciju i ona sa svojim organima i nadležnim službama stoji kao garant da će se ta prava i uživati u praksi. Međutim, prema samoj Konvenciji uloga roditelja je od najvećeg značaja i država mora da postuje prava i odgovornosti roditelja da

usmeravaju i savetuju dete u vezi sa njegovim/njenim pravima, shodno razvojnim mogućnostima deteta.

STA NAM JE CINITI?

- Prihvatiti koncept dečjih prava kao svakodnevnu praksu;
- Raditi na njegovom popularisanju: u porodici, školi, zdravstvenim, socijalnim i drugim službama i svuda gde su prisutna deca sa svojim potrebama;
- Kao pojedinac dati doprinos što potpunijem ostvarivanju prava deteta u našoj zemlji.

BROJNE AKTIVNOSTI NA OSTVARIVANJU PRAVA DETETA U NAŠOJ ZEMLJI SU JOS UVEK PRED NAMA. TO ĆE BITI STALNI PROCES JER STIZU NOVE I NOVE GENERACIJE DECE KOJE MORAJU DA BUDU UPOZNATE SA SVOJIM PRAVIMA I ODGOVORNOSTIMA, KAO I ODGOVORNOSTIMA ODRASLIH PREMA NJIMA.

DECO, UPOZNAJTE SE SA SVOJIM PRAVIMA!

ODRASLI, PODSETITE SE I PRIHVATITE SVOJE OBAVEZE I ODGOVORNOSTI PREMA DECI!